

З метою виконання пункту 2 умов Меморандуму про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором щодо отримання Україною макрофінансової допомоги Міністерством фінансів розроблено Концепцію впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків

КОНЦЕПЦІЯ впровадження електронного аудиту (е-аудиту) для платників податків

Проблема, яка потребує розв'язання

Стрімкий розвиток інформаційних технологій створює нові можливості для аналізу значних масивів інформації, а також їх використанні для покращення ефективності роботи контролюючих органів. Зокрема, поява нових електронних сервісів надасть можливість суттєво покращити ефективність здійснення доперевірочної та контрольної-перевірочної роботи, яка на сьогодні має низку недоліків.

До таких недоліків можна віднести:

недостатня точність існуючої системи оцінки ризиків, яка використовується під час планування та проведення податкових перевірок;

аналіз великих обсягів інформації/документів (у тому числі у паперовому вигляді) в обмежених часових рамках, визначених законодавством;

недостатньо ефективного превентивного виявлення помилок під час розрахунку податкових зобов'язань, що може зумовлювати накопичення суттєвих податкових ризиків, які призводять до значних нарахувань за результатами податкових перевірок;

вплив «людського фактору» під час здійснення податкового контролю.

Мета та принципи реалізації Концепції

Метою Концепції є перехід до якісно нового рівня здійснення контрольної-перевірочної роботи, що буде базуватись на таких принципах:

превентивність – своєчасне та оперативне виявлення помилок під час розрахунку податкових зобов'язань платниками податків;

результативність – підвищення ефективності та точності відбору платників та операцій для проведення податкових перевірок;

автоматизація – використання спеціалізованого програмного забезпечення для здійснення аналізу;

ризик-орієнтованість – акцент на перевірці ризикованих операцій в рамках контрольної-перевірочної роботи;

прозорість – мінімізації «людського фактору».

Впровадження Концепції надасть змогу застосовувати сучасні технології під час здійснення податкового контролю та сприятиме вирішенню таких завдань:

вдосконалення ризик-орієнтованих підходів на доперевірочному та перевірочному етапах;

підвищення швидкості, точності та ефективності результатів перевірок;

створення можливостей для платників податків щодо самоперевірки поданої податкової звітності;

зменшення кількості податкових запитів до платників податків;

зменшення податкових правопорушень та судових спорів;

зменшення особистих контактів між платником податків та контролюючим органом, зниження впливу «людського фактору».

Крім того, систематизований аналіз інформації, що передається від платника податків до контролюючого органу, створить додаткові можливості для виявлення тенденцій у здійсненні податкових правопорушень з метою їх оперативного вирішення.

Шляхи і способи розв'язання проблеми

Останнім часом все більшого розповсюдження в практиці взаємодії контролюючих органів і платників податків у різних країнах світу набуває інструмент електронного аудиту платників податків. Такий аудит базується на інформації, отриманій від платників податків у вигляді стандартного аудиторського файлу (SAF-T), який був розроблений ОЕСР.

SAF-T – це стандартизований формат надання платниками податків бухгалтерської та фінансової інформації в електронному вигляді до податкових органів, що містить експортовані з вихідної системи обліку достовірні дані про наявність та стан активів, власного капіталу та зобов'язань, а також зміни у фінансово-господарському стані платника податків за певний період. Такий файл є легким у використанні та призначений для здійснення заходів податкового контролю із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення.

Аналіз міжнародного досвіду впровадження у діяльність податкових органів е-аудиту свідчить, що країни в основному дотримуються рекомендацій ОЕСР щодо запровадження е-аудиту. Водночас кожна країна розробляє свою унікальну систему взаємовідносин між податковими органами та платниками податків: формат стандартного аудиторського файлу, вибір певної категорії платників податків, яких охоплює е-аудит, і вибір спеціалізованого програмного забезпечення (наприклад, ACL (Galvanize), IDEA, SESAM тощо), за допомогою якої здійснюється е-аудит.

Автоматизована обробка отриманого аудиторського файлу надасть можливість для швидкого виявлення найбільш ризикових як суб'єктів (платників податків), так і об'єктів (транзакцій) податкових перевірок.

Результати такої обробки можуть бути використані для оперативного виправлення виявлених розбіжностей платниками податків (з можливістю застосування пониженої штрафної санкції) або під час відбору платників податків для проведення податкової перевірки.

Також формування та подання платниками податків стандартного аудиторського файлу (SAF-T) сприятиме достовірності ведення бухгалтерського та податкового обліку, прискоренню заповнення податкової звітності.

Слід зазначити, що широке впровадження е-аудиту в практику податкового контролю в Україні можливо за умови розробки та прийняття відповідних законодавчих змін.

Для досягнення мети Концепції слід забезпечити виконання комплексних заходів за такими напрямками:

підготовка та прийняття змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів, необхідних для запровадження е-аудиту (в частині обов'язку ведення бухгалтерського обліку в електронній формі, дотримання стандартних технічних вимог та специфікацій до складання та подання стандартного аудиторського файлу, строків, процедур його обробки, використання результатів такої обробки, застосування штрафних санкцій, тощо);

розробка технічної специфікації та опису технічних вимог до стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA);

розробка алгоритму контролю XSD для перевірки стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA);

розробка методики здійснення е-аудиту як частини доперевірочної та перевіркової роботи;

придбання та впровадження програмного забезпечення з метою автоматизації процесу проведення е-аудиту на основі стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA);

проведення відповідного навчання фахівців контролюючого органу;

комунікаційна та роз'яснювальна робота з платниками податків.

Строки реалізації Концепції

Реалізація Концепції передбачена на період до 2027 року.

Запровадження обов'язкового подання великими платниками податків на запит контролюючого органу під час проведення перевірки стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) та його аналіз за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення з використанням сучасних методик аудиту передбачається з 01 січня 2023 року.

Запровадження обов'язкового подання усіма великими платниками податків стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) передбачається з 01 січня 2025 року (за умови прийняття відповідних змін до податкового законодавства).

Запровадження обов'язкового подання усіма платниками ПДВ стандартного аудиторського файлу (SAF-T UA) може бути запроваджене не раніше 01 січня 2027 року (за умови прийняття відповідних змін до податкового законодавства).

Очікувані результати

Реалізація Концепції дасть змогу, зокрема:

розвивати ризик-орієнтовані підходи з акцентом на системну оцінку та опрацювання ризиків із застосуванням комплексу аналітичних, контрольних та інших заходів та інструментів на доперевірочному та перевірочному етапі;

зменшити витрати робочого часу на здійснення заходів податкового контролю;

покращити якість та результативність податкового контролю за рахунок автоматичного аналізу і тестування показників податкової та фінансової звітності, виявлення розбіжностей та ризиків;

прискорити та спростити процедури аналізу даних бухгалтерського та податкового обліку платників податків в електронному вигляді, стандартизувати та уніфікувати процеси контрольної-перевірочної роботи;

підвищити рівень добровільного дотримання платниками податків норм податкового та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи;

зменшити вплив «людського» фактору під час процедур податкового контролю.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів

Реалізація Концепції потребує фінансових, матеріально-технічних та трудових ресурсів контролюючих органів.

Орієнтовна вартість придбання ліцензій на першому етапі впровадження е-аудиту становить приблизно 300 тисяч євро.

Фінансове забезпечення заходів, пов'язаних з реалізацією Концепції Державною податковою службою та Міністерством фінансів, буде здійснюватися за рахунок коштів, що передбачаються для міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, відповідальних за її реалізацію, у Державному бюджеті України на відповідний рік, а також за рахунок міжнародної фінансової і технічної допомоги та інших джерел, не заборонених законодавством.